

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 7/4 2018 s. 2629-2655, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE EDEBİ ÜRÜNLERİN KULLANIMI VE DEĞER AKTARIMINDAKİ KATKILARINA YÖNELİK ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ*

Emine KOLAÇ**

Hacer ÖZER***

Geliş Tarihi: Kasım, 2018

Kabul Tarihi: Aralık, 2018

Öz

Araştırmanın temel amacı, Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve bu ürünlerin değer aktarımındaki katkılarına yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesidir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmada, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı'nda 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören 21 öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Ders kapsamında öğretmen adaylarının hazırladığı 72 ders planı, doküman incelemesi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmada; öğretmen adaylarının genel olarak edebî ürünleri okumayı sevdiğileri, okumaya zaman ayırdıkları ancak bazılarının sosyal medyada fazla zaman geçirmelerinden dolayı okumayı ihmal ettikleri, en çok 7. sınıf düzeyinde, şiir, öykü ve fıkra türlerinden faydalanarak ders planları hazırladıkları, duyarlılık, vatanseverlik ve saygı gibi değerler ile ilişkilendirmelerde buldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler, edebî ürün, değer, öğretmen adayı.

PRE-SERVICE TEACHERS' VIEWS ABOUT USING OF LITERARY WORKS AND ON THE CONTRIBUTIONS OF LITERARY WORKS TO TRANSFER VALUES IN TEACHING SOCIAL STUDIES

Abstract

The aim of this research is to determine the views of the pre-service teachers regarding the use of literary works in the teaching of Social Studies and the contributions of these works to the transfer of value. In this research in which qualitative research method was used, semi-structured interviews were conducted with 21 pre-service teachers, 72 lesson plans in the course were analyzed with the document analyze method. As a result of the research, it was found that the pre-service teachers like and spend time for reading various literary works in general; however, some of them seem to have neglected to read because they spend too much time on the social media.

* Bu araştırma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tez çalışması olarak sunulmuş ve 1509E619 proje numarası ile Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Birimi tarafından desteklenmiştir. Ayrıca 6. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

** Prof. Dr.; Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ekolac@gmail.com.

*** Doktora Öğrencisi; Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, hacер.ozr@gmail.com.

Also, it has been determined that pre-service teachers are most likely to use poems, stories and jokes in level of 7th grade to prepare lesson plans and relate them to values such as sensitivity, patriotism and respect.

Keywords: Social studies, literary works, value, pre-service teachers.

1. Giriş

Sosyal Bilgiler; yaşadığı çevreye, topluma ve insanlığa karşı görev ve sorumluluklarının farkında olan bilinçli bireyler yetiştirme temel amacına odaklı olarak, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, hukuk felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din, sanat ve edebiyat gibi pek çok bilim dalının bir araya gelmesinden oluşan disiplinler arası bir çalışma alanıdır (MEB, 2005b, s. 46; Öztürk ve Deveci, 2011, s. 3-25). Sürekli değişen çağın koşullarına uyum sağlayacak bireylerin yetiştirilmesinde bilişsel eğitimin önemi yadsınamaz. Bireylerin sadece bilişsel yönden değil duyuşsal açıdan da desteklenmesi gerekmektedir. Millî Eğitimin genel amaçlarına bakıldığında, yetiştirilmek istenen bireyin sahip olması gereken özellikler sıralanırken vurguların öğrenme ve öğretme sürecinde bilişsel, duyuşsal özellikler üzerinde yoğunlaşması, durumun önemini göstermektedir (MEB, 2005a, s. 5).

Bireylere çağın gereksinimlerine uyum sağlayabilecek bilgi, beceri ve davranışları, değerleri kazandırmak duyuşsal özelliklerle ilgilidir (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2012, s.34). Duygular, bilgiler gibi doğrudan aktarılamadığı için duyuşsal özelliklerin öğretilmesi ve bunun için uygun ortamların sağlanması oldukça güçtür. Duyuşsal özelliklerin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde kültürel öğelerin katkısı önemlidir. Öğrenme sürecinde en kolay yararlanılacak ve sınıf ortamına taşınabilecek kültürel öğeler edebî ürünlerdir (Erden ve Akman, 2012, s. 214-216; Öztürk ve Otluoğlu, 2002, s. 174).

Kültürün ve değerlerin yaşatılmasında eğitimin önemli bir işlevi vardır. Toplumlar kendi kültürlerini ve yaşama dair bilgilerini bir araya getirerek kültüre dayalı bir eğitim sistemi oluştururlar. Eğitim; bireyleri yapıcı, yaratıcı, yeniliklere açık şekilde yetiştirerek kendisini biçimlendiren kültürü, kültürü oluşturan toplumsal yapıyı ve değerleri etkiler, zamanla değiştirir (Aydın, 2014, s. 1). Değer aktarımı oldukça önemlidir. Bu aktarımın şansa bırakılmadan dikkatle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Okullar, bireylerin toplumsallaşması için büyük katkılar sunan kurumlardır. Değişen dünyada toplumsal ve evrensel değerlerin bilincinde olan bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir (Kolaç, 2010, s. 196).

Kültürün ve değerlerin aktarımında rol oynayan edebî ürünlerden pek çok derste yararlanılmaktadır. Bu derslerden biri de Sosyal Bilgilerdir. 2005 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda edebî ürünlerden,

yararlanılarak öğrencilere Türkçe disiplini ile birlikte vatan sevgisinin kazandırılması gerektiği; Sosyal Bilgiler dersinin daha verimli, eğlenceli ve öğrencilerin seveceği biçimde yürütülmesi için işlenmesi gereken konuların masal, öykü, roman, şiir, anı, fıkra, biyografi, belgesel, gezi yazıları ve halk türküleri gibi edebî ürünlerin işe koşulması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, program kapsamında edebî ürünlerin kullanılmasının dünya üzerinde farklı zaman dilimlerinde, farklı yerlerde yaşayan insanların değerlerini, kültürlerini tanıma, eleştirel düşünebilme, çoklu bakış açısı ve empati becerilerini geliştirilmede oldukça önemlidir (Farris, 2004, s. 241; Kaymakçı, 2013, s. 231; Öztürk ve Otluoğlu, 2003, s. 37).

Sosyal Bilgiler dersinde edebî ürünlerin kullanımında öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Edebî ürünlerin etkili ve işlevsel kullanımı; bunların önemini kavrayan, daha işlevsel olarak nasıl kullanılacağı konusunda yeterince bilgi ve birikime sahip olan öğretmenlerle mümkündür. Kültür aktarımı ve disiplinler arası bir öğrenme ancak iyi yetişmiş öğretmenlerle gerçekleştirilebilir.

Öğretmenlerin öğrencilere rol model olacağı düşünüldüğünde etkili bir dil ve uygun ders araç gereçleri seçebilme özelliğine sahip olmaları beklenmektedir. Bu kapsamda ders kitapları ve içindeki edebî metinler, kültür ve değer aktarımı açısından son derece önemlidir. Ders kitabında yer alan içerik, öğretmen tarafından istenilen şekilde bireye sunulmadığında tam bir öğrenmenin gerçekleşmesi beklenemez. Öğretmenlerin dersin amaç ve kazanımlarına göre buldukları sınıf düzeyinin özelliklerini göz önünde bulundurarak, ders içeriğine göre gerekli durumlarda kitap dışındaki kaynakları da etkili kullanabilmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin edebî ürünleri derslerinde nasıl kullanacaklarını bilmeleri, edebî ürünlerin kültürel anlamda taşıdıkları önemin farkında olmaları önemlidir. Bu farkındalığın sağlanabilmesi için öğretmen adaylarının mesleğe başlamadan önce söz konusu beceri ve değerleri kazanabilecekleri bir eğitim almaları bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, Sosyal Bilgiler dersinde edebî ürünlerin kullanımı ve edebî ürünlerin değer aktarımına katkılarına yönelik olarak öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesi önem taşımaktadır.

Alan yazına bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlere ilişkin pek çok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar genellikle Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımına ilişkin öğrenci başarısını çeşitli değişkenler açısından inceleyen araştırmalardır (Akkuş, 2007; Arslan, 2014; Bacak, 2008; Bölücek, 2008; Combs ve Beach, 1994; Davis ve Palmer, 1992; Demir, 2011; Friend, 1995; Gevenç, 2014; Gülüm ve Ulusoy, 2008; Johennessen, 2003; Oruç ve Erdem, 2010; Öztürk ve Otluoğlu, 2002; Tekgöz, 2005; Tindall, 1996; Top, 2009).

Diğer taraftan bu konuyla ilişkili olarak öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşlerine başvuran araştırmaların da yapıldığı gözlenmektedir (Bircan ve Arıdil, 2010; Çencen, 2010; Ünlü, 2016; Yaşar ve Çengelci, 2012; Yeşilbursa ve Sabancı, 2015). Fakat alan yazında, Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve değer aktarımına katkılarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemeye yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının edebî ürünler hakkındaki görüşleri ve edebî ürünlerin değer aktarımına katkılarının belirleneceği bu araştırmanın, öğretmen adaylarının edebî ürünlere bakış açılarının ve bu konudaki farkındalıklarının ortaya çıkarılması açısından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmada; Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve bu ürünlerin değer aktarımındaki katkılarına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu temel amaç doğrultusunda, çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

Sosyal Bilgiler öğretmen adayları

- Ne tür edebî ürünler okumayı tercih etmektedir?
- Edebî ürünleri nasıl tanımlamaktadır?
- Sosyal Bilgiler ile edebî ürün ilişkisini nasıl açıklamaktadır?
- Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin değer aktarımındaki katkılarına yönelik ne düşünmektedir?
- Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerle hangi değerlerin aktarabileceğini düşünmektedir?
- Hazırladıkları ders planlarında edebî ürünleri ve değerleri nasıl ilişkilendirmektedir?

Araştırma sonunda; öğretmen adaylarının ne tür edebî ürünler okudukları, edebî ürünleri nasıl tanımladıkları, Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin yerini ve değer aktarımındaki katkılarını nasıl açıkladıkları konusunda kapsamlı bilgi elde edilmesi beklenmektedir.

2. Yöntem

Araştırmanın modeli

Nitel araştırma yönteminin benimsendiği çalışma kapsamında; Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının edebî ürünleri nasıl tanımladıkları, edebî ürün ile Sosyal Bilgiler dersi arasındaki ilişkiyi nasıl açıkladıkları ve değer aktarımında edebî ürünlerin katkısını nasıl ifade ettikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının edebî ürünlere

ilişkin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri dersinde hazırladıkları 72 ders planı doküman olarak kabul edilmiş, bu dokümanların çözümlenmesinde doküman incelemesine başvurulmuştur.

Çalışma grubu

Araştırmanın katılımcıları, 2015 - 2016 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören 3 ve 4. sınıf öğretmen adaylarıdır. Katılımcı seçiminde ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri dersini seçmiş olmaları ve görüşmeye gönüllü olmaları şeklinde iki ölçüt belirlenmiştir. Bu ölçütler doğrultusunda 12'si erkek, 9'u kadın olmak üzere 21 gönüllü öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının ders kapsamında hazırladıkları 72 ders planı da incelenmiştir.

Veri toplama araçları

Araştırmada, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu ve öğrencilerin ders kapsamında hazırladıkları planlar kullanılmıştır.

Verilerin analizi

Araştırma verileri içerik analizi yoluyla çözümlenmiş, NVivo11 programından yararlanılmıştır. Araştırmada inandırıcılık için verilerin başka araştırmacılar tarafından kodlanması stratejisinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda dokümanların %20'si başka bir araştırmacı tarafından bağımsız olarak kodlanmıştır. Daha sonra her iki araştırmacı bir araya gelerek kodlamaları karşılaştırmış, farklı kodlamalar üzerinde değerlendirmeler yapılmış ve fikir birliğine ulaşılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Öğretmen adaylarının okumayı tercih ettikleri edebî ürünlere ilişkin görüşleri

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda öğretmen adaylarının okumayı tercih ettikleri edebî türlere ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda öğretmen adaylarının genel olarak çeşitli edebî türleri okumayı sevdikleri ve okumaya zaman ayırdıkları ancak bazılarının sosyal medyadan kaynaklı olarak okumayı ihmal ettikleri belirlenmiştir. Bu bağlamda öğretmen adaylarından Serap, “Okumayı çok seviyorum ve okumaya çok zaman ayırıyorum. Özellikle yani alışveriş merkezlerinde en sevdiğim yerler kitapçılardır. Sürekli kitapçılara giderim. Almasam da oradaki şeyleri okurum ve en azından göz aşinalığım olsun bir şeyim olsun diye” sözleriyle okumayı sevdiğini ve okumak için zaman ayırdığını ifade etmiştir. Öğretmen adaylarından Reyhan ise “Çeşitli ürünleri okurum çok da

seviyorum ama yoğunluktan dolayı okuyamıyorum. Bir ara çok okuyordum ama okul ve ödevler çok yoğun olduğu için okuyamıyorum. Sistem sosyalleşmemize izin vermiyor” sözleriyle okul hayatının yoğunluğundan edebî ürünleri okumaya çok zaman ayıramadığını belirtmiştir.

“Öğretmen adaylarının okumayı tercih ettikleri edebî ürünlere ilişkin görüşleri” doğrultusunda öğretmen adaylarının okumayı tercih ettiği edebî ürünler Şekil 1. ’de gösterilmiştir.

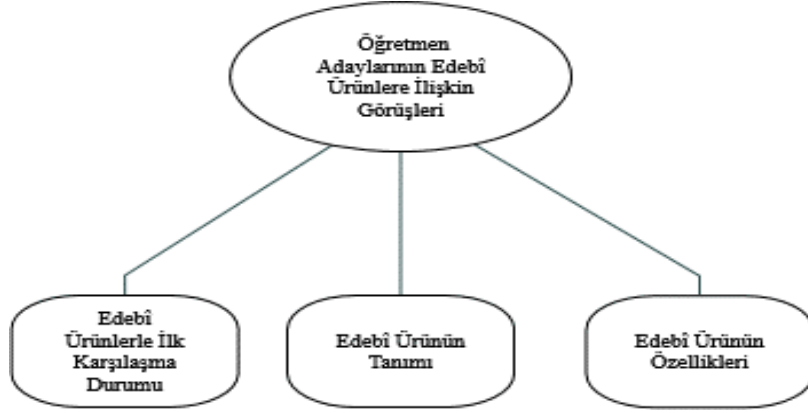
Şekil 1: Öğretmen adaylarının okudukları edebî ürünler

Şekil 1’de görüldüğü üzere, öğretmen adayları; roman (11), şiir (3), hikâye (3), makale (2), anı (1) ve tiyatro (1) gibi edebî ürünler okumayı tercih etmektedir. Öğretmen adayları edebî ürünler arasında en çok roman okumayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının, okumayı tercih ettikleri ürünleri kişisel zevklerine (cinayet romanları, psikoloji romanları, tarihi romanlar) uygun olacak şekilde seçtiklerini belirttikleri görülmüştür. Bu bağlamda öğretmen adaylarından Ayşe, “Daha çok cinayet romanlarını niye bilmiyorum ama çok hoşuma gidiyor böyle gizem” derken; Sinem “Roman ve tarihî romanları, dönemsel romanları okumayı daha çok seviyorum” demiştir. Öğretmen adaylarından Reyhan ise “Şiiri çok severim, şiir okumaya bayılırım. İnternet üzerinde şiir okurum. Kitaptan okumak daha zevkli ama internette de okurum araştırırım böyle kendi çapımda” diyerek gerek internet gerekse kitaptan şiir okumayı sevdiğini belirtmiştir.

3. 2. Öğretmen adaylarının edebî ürünlere ilişkin görüşleri

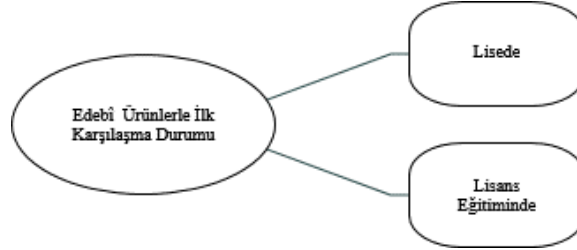
Araştırmada öğretmen adaylarının edebî ürünlere ilişkin tam bir tanım yapamadıkları görülmektedir. Edebî ürünlerin tanımını yaparken çeşitli edebî ürünlere örnekler vererek tanım oluşturmaya çalıştıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının edebî ürünlere ilişkin görüşlerine ilişkin bulgular “Edebî ürünlerle ilk karşılaşma durumu”, “Edebî ürünün tanımı” ve “Edebî

ürünlerin özellikleri” şeklinde üç tema etrafında toplanmıştır. Bu temalar Şekil 2’de yer almaktadır.

Şekil 2: Öğretmen adaylarının edebî ürünlere ilişkin görüşleri

Şekil 2’de görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının edebî ürünlere ilişkin görüşlerine ilişkin bulguları şekillendiren temalardan biri öğretmen adaylarının edebî ürünlerle ilk karşılaşma durumudur. Öğretmen adaylarının edebî ürünlerle ilk kez karşılaştıkları durumlar Şekil 3’te yer almaktadır.

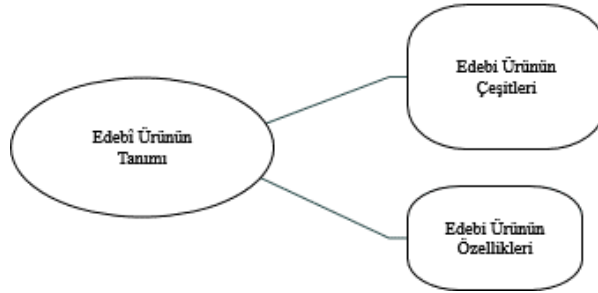
Şekil 3: Öğretmen adaylarının edebî ürünlerle ilk karşılaşma durumu

Şekil 3’te de görüldüğü üzere, öğretmen adayları, edebî ürünlerle ilk kez lisede Edebiyat derslerinde; lisans eğitimleri sırasında ise Yazılı ve Sözlü Edebiyat İncelemeleri ve Coğrafya derslerinde karşılaştıklarını, bu ürünleri kullanma yeterliliğine ve bilincine Yazılı ve Sözlü Edebiyat İncelemeleri dersi aracılığıyla ulaştıklarını dile getirmişlerdir.

Lisans eğitimlerinde aldıkları Yazılı ve Sözlü Edebiyat İncelemeleri dersinde ilk kez edebî ürünleri gördüğünü söyleyen Sedef “Ben derse ilk başladığım zaman zaten meslek lisesi çıkışlı olduğum için bu dersleri daha yeni burada görüyorum. Böyle derslerin hiçbirini buraya gelmeden önce görmemiştim, buraya geldikten sonra gördüm” diyerek edebî ürünlerle ilk kez üniversitede karşılaştığını ifade etmiştir. Benzer şekilde, Evren “Edebî ürün neye deniyor gerçi bu sene öğrendim, sanırım aldığım bu dersten (Sosyal Bilgilerde Yazılı ve Sözlü Edebiyat İncelemeleri) ötürü” diyerek ‘edebî ürün’ kavramı ile ancak lisans eğitimi sırasında karşılaştığını belirtmiştir. Hakan ise eğitim aldıkları bölümde çeşitli derslerde edebî ürünlerle

karşılaştıklarını “Bizim bölümden dolayı edebî ürünlerle zaman zaman içli dışlı olduk yani. Kafamızda bir aklımızda isim olarak kalan şeyler vardı” sözleriyle açıklamıştır.

Öğretmen adaylarının edebî ürünlere ilişkin görüşlerine ilişkin bulguları şekillendiren diğer bir tema “edebî ürünün tanımı” temasıdır. Bu tema kapsamında öğretmen adaylarının edebî ürüne ilişkin tam bir tanım yapamadıkları ve edebî ürünü tanımlarken çeşitli edebî ürünlerden örnekler vererek tanım oluşturmaya çalıştıkları görülmüştür. Öğretmen adaylarının edebî ürüne yönelik tanımları ve alt temalar Şekil 4’te gösterilmiştir.

Şekil 4: Öğretmen adaylarına göre edebî ürünün tanımı

Şekil 4’te de görüldüğü üzere öğretmen adayları, çeşitli edebî ürünlerden örnekler vererek ve edebî ürünlerin özelliklerine değinerek edebî ürünü tanımlama yoluna gitmişlerdir. Bu nedenle edebî ürünlerin tanımı teması “edebî ürünlerin çeşitleri” ve “edebî ürünün özellikleri” alt temaları üzerine şekillenmiştir.

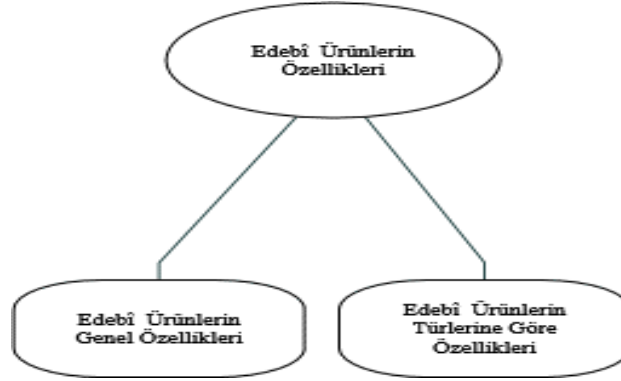
Edebî ürünlerin tanımı temasını şekillendiren alt temalardan biri “edebî ürünlerin çeşitleridir”. Edebî ürünü tanımlamaya çalışırken örnekler veren Canan, “Anı, deneme, gezi yazısı, halk türküsü, ninni, destan, efsane, ağıt, mektup. Bunlar edebî üründür” diyerek edebî ürünün tanımını, edebî ürünlerin isimlerini sayarak yapmıştır.

Öğretmen adaylarının edebî ürünlerin özelliklerine değinerek edebî ürünü tanımlaması “edebî ürünün tanımı” temasını şekillendiren diğer bir alt temadır. Öğretmen adayları edebî ürünü tanımlarken “sözlü ve yazılı ürünlerdir”, “geçmişe ait öğeler taşır”, “kültür ve kültüre ait öğeler barındırır”, “geleceğe aktarılır”, “toplumsal değerlere yer verilir” ve “uygun bir dil ve üslubu vardır” gibi özelliklere değinmişlerdir. Öğretmen adaylarından Cemil bu konudaki düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir: “Geçmiş yaşantıları, kültürümüzü anımsatan her şey bir edebî üründür. Dedemin bir anısını anlatması bile benim için bir edebî üründür. Babam eskileri anlatmayı çok sever. Ben de dinlerim onun anlattıklarını. Eski yaşam koşulları, eski kültürler falan bunlar benim için edebî üründür. Aktarılan yazılı yazısız her şey edebî üründür.” Cemil; edebî ürünlerde kültür ve kültüre ait öğelerin yer aldığını, yazılı ya da yazısız her şeyin edebî ürün olarak değerlendirilebileceğini ifade etmiştir.

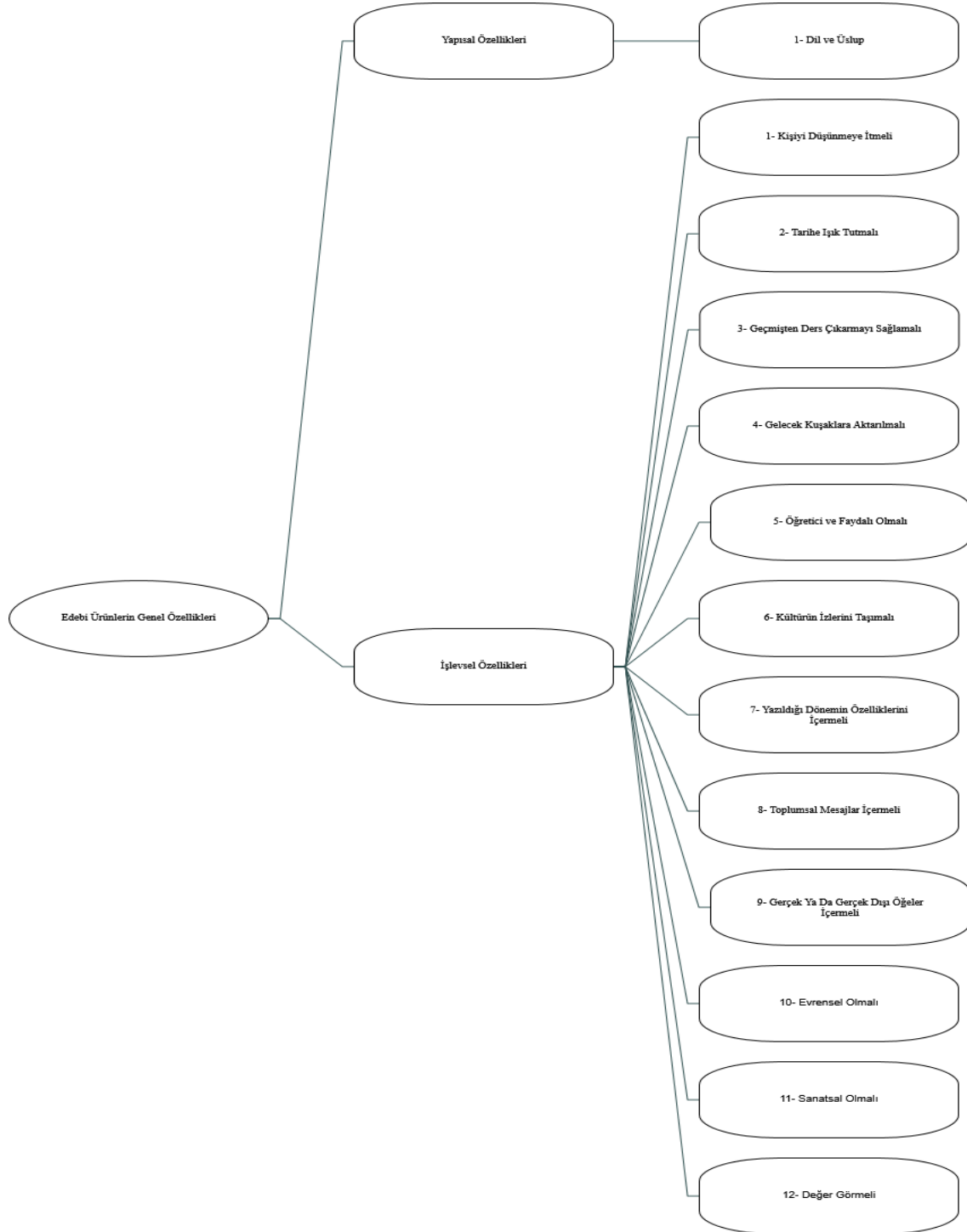
Diğer bir öğretmen adayı olan Veli ise “Bir kere edebî ürün denildiği zaman toplumun kültürünü yansıtan, toplumun aşkını, maddi, manevi değerlerini yansıtan kitaplardır, evraklardır, belgelerdir” diyerek edebî ürünlerin toplumsal değerleri yansıtmada bir araç olduğunu vurgulamıştır. Edebî ürünlerdeki “dil ve üslup” konusuna değinen Berna ise “Aslında edebî diyoruz ya hepsi normal hayattan biraz farklı olup hani güzel bir dil, üslup kullanıp kendine bağlayan ürünlerdir” diyerek edebî ürünlerde güzel bir üslup olması gerektiğini ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının edebî ürünlere ilişkin görüşleriyle ilgili bulguları şekillendiren temalardan biri de “Edebî ürünlerin özellikleri” temasıdır. Edebî ürünlerin özellikleri teması “Edebî ürünün genel özellikleri” ve “Edebî ürünlerin türlerine göre özellikleri” alt temaları üzerine şekillenmiştir. Bu alt temalar Şekil 5’te gösterilmiştir.

Şekil 5: Öğretmen adaylarına göre edebî ürünlerin özellikleri

Şekil 5’te de görüldüğü gibi öğretmen adayları, edebî ürünlerin özelliklerini iki alt tema kapsamında açıklamışlardır. Öğretmen adaylarının bir kısmı edebî üründe bulunması gereken genel özellikleri açıklarken, diğer kısmı ise edebî ürünlerin özelliklerini türlerine göre ayrı ayrı ifade etmişlerdir. Edebî ürünlerin genel özellikleri ve edebî ürünlerin türlerine göre özellikleri de alt temalardan oluşmaktadır. Bu alt temalardan edebî ürünlerin genel özellikleri Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 6: Öğretmen adaylarına göre edebî ürünlerin genel özellikleri

Şekil 6’da da görüldüğü üzere edebî ürünlerin genel özellikleri iki alt tema kapsamında açıklanmıştır. Öğretmen adaylarının bazıları edebî ürünün özelliklerini yapı (Dil ve üslup) bakımından açıklarken diğerleri işlevi (Kişiyi düşünmeye itmeli, tarihe ışık tutmalı, geçmişten ders çıkarmayı sağlamalı, öğretici ve faydalı olmalı, toplumsal mesajlar içermeli, vb.) açısından ifade etmiştir.

Edebî ürünlerin genel özelliklerini yapı bakımından açıklayan öğretmen adayları, özellikle dil ve üsluba değinmiştir. Öğretmen adayları, bir edebî ürünün edebî ürün olarak nitelendirilebilmesi için düzgün bir dil ve üslubun olması gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmen adayları edebî ürünlerde kullanılan sözcüklerin titizlikle seçilmesi, edebî üründeki dilin akıcılığı ve yalınlığı, dilinin belli bir seviyede olmasının önemi ve dil bilgisi kuralları göz önüne alınarak ürünlerin yazılması gerektiğini vurgulamıştır.

Bu bağlamda öğretmen adaylarından Serhat, “Üslup, bence. Üslup önemlidir edebiyatta. Herkes aslında bir konuyu anlatabilir ama nasıl anlattığın önemlidir. Edebî ürünü bir edebî ürün olarak nitelendirmek için bence onun üslubunun oturmuş olması gerekiyor ve dil diyelim” diyerek “dil ve üslubun” edebî ürünler için önemli bir özellik olduğunu, bu iki unsura önem verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Edebî ürünlerin genel özelliklerini işlevi bakımından açıklayan öğretmen adayları; “kişiyi düşünmeye itmeli”, “tarihe ışık tutmalı”, “geçmişten ders çıkarmayı sağlamalı”, “gelecek kuşaklara aktarılmalı”, “öğretici ve faydalı olmalı”, “kültürün izlerini taşımalı”, “yazıldığı dönemin özelliklerini içermeli”, “toplumsal mesajlar içermeli”, “gerçek ya da gerçek dışı öğeler içermeli”, “evrensel olmalı”, “sanatsal olmalı”, “bir amaç için yazılmalı” ve “değer görmeli” gibi özelliklere değinerek açıklama yapmışlardır.

“Edebî ürünler tarihe ışık tutmalı” diyen Rüştü “Edebî ürünler tarihe ışık tutmalı aslında. Geçmişteki işte olayları, kahramanlıkları falan içermeli ” şeklinde açıklama yapmıştır. Evren ise “Bize bir şey katıyor mu hani biz ondan bir şey öğrenebiliyor muyuz? Bizim için gerekli mi? Faydalı mı faydasız mı? Edebî ürün insanların okuyup bilinçlenmesi ve karşısına çıkacak olayları önceden sezebilmesine yardımcı olacak materyaller diyebilirim. Bizi hayata hazırlamalı” diyerek, edebî ürünün öğreticiliği ve faydası üzerinde durmuştur.

Sinem, “Edebî ürünlerin illa gerçek olması, bir gerçekliği yansıtması gerekmiyor. Bizde pek çok edebî ürün var, hani bunlar bazen abartılarak ortaya çıkmış ürünler ve biz bu edebî ürünleri okuyarak büyüyoruz. O yüzden illa gerçekçi olmasına gerek yok bence” sözleriyle edebî ürünlerdeki gerçek ya da gerçek dışı öğelere dikkat çekmiştir.

Öğretmen adaylarının edebî ürünlerle ilgili görüşlerine yönelik bulguları şekillendiren edebî ürünlerin özellikleri temasının bir alt teması “Edebî ürünlerin türlerine göre özellikleri”dir. Öğretmen adaylarının bazıları, edebî ürünlerde bulunması gereken özellikleri edebî ürünün türüne göre ayrı ayrı ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarına bir edebî üründen olması gereken özellikler sorulduğunda, her bir edebî ürünün farklı özellikler taşıdığını

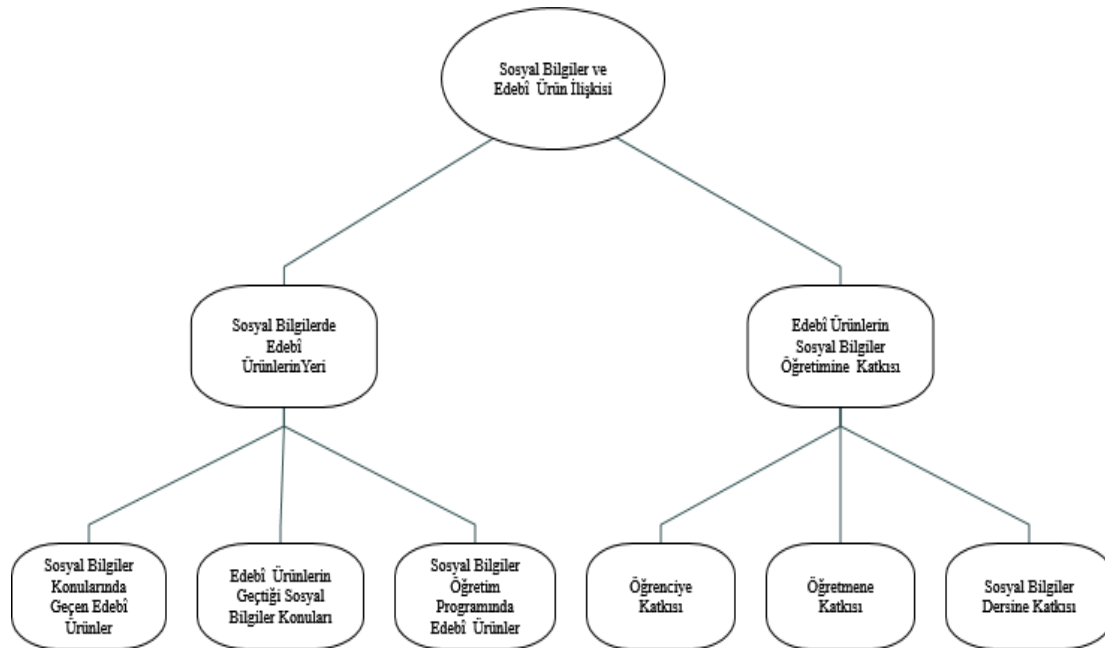
söyleyerek ve çeşitli türlerden (şiir, roman, hikâye, deneme, biyografi, destan, makale, atasözü, masal) örnekler vererek edebî ürünlerde bulunması gereken özellikleri açıklamışlardır.

Öğretmen adayları, her edebî ürünün kendine özgü özellikleri olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından Kamil, “Şiirde hocam şöyle mesela en aklıma gelen aşk şiirleri duygulardan oluşur. Bir insanı çok sevdiği için içten gelmesi. Bazı duyguları yazarak ifade edersin. Aslında duygu düşünceleri yazarak ifade etmek” derken edebî ürünlerden şiiri örnek vermiş, şiirin duygu ve düşünceleri yansıtan özelliğine dikkat çekmiştir. Buna ek olarak Kamil “Hani mesela destan olsa, hayal ürünü olan ürünler. Destanlar gerçek olmayan, hayal ürünü olan bir şey” diyerek destanların olağanüstü özellikler taşıdığına dikkat çekmiştir.

3. 3. Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler ve edebî ürün ilişkisine yönelik görüşleri

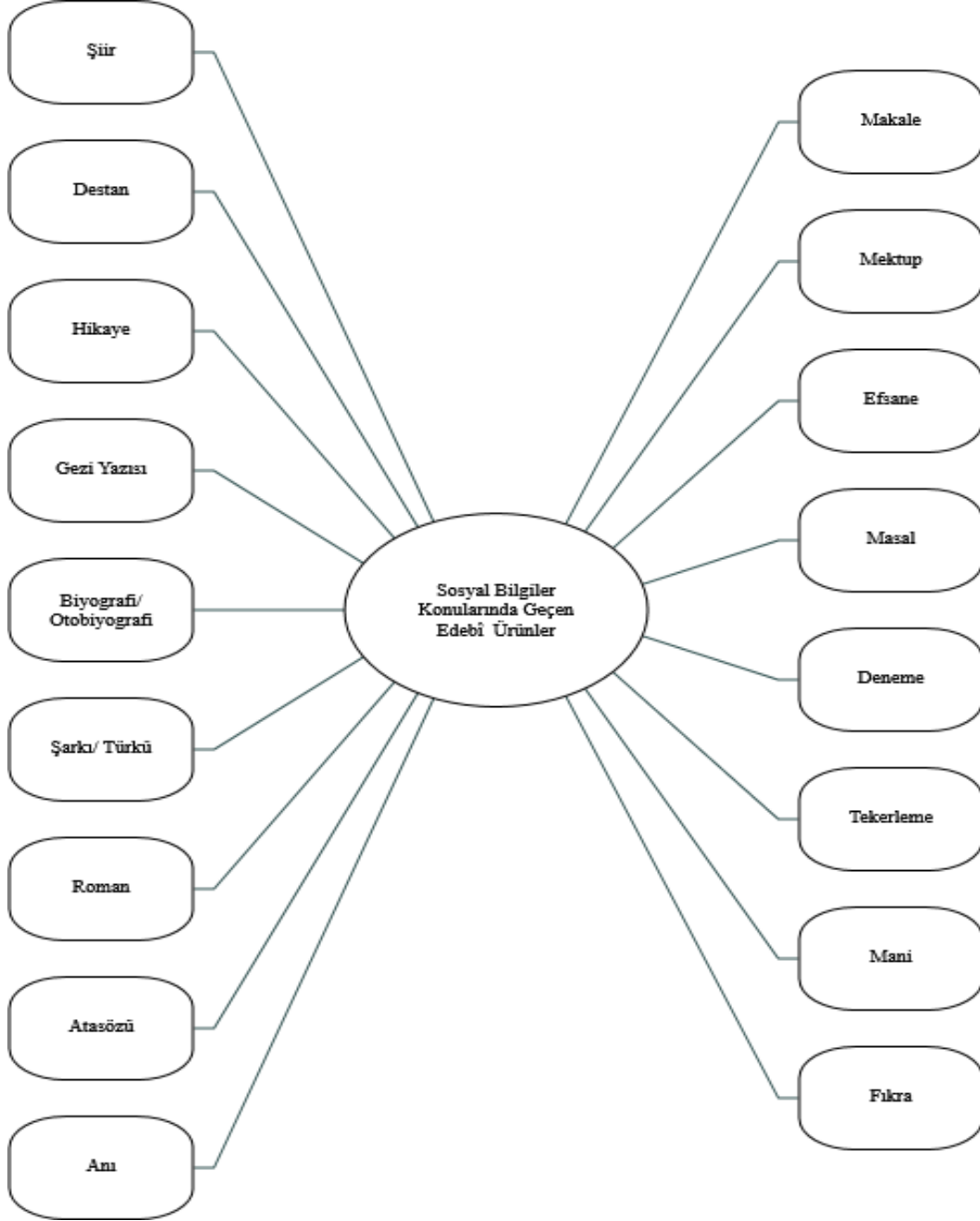
Öğretmen adayları, Sosyal Bilgiler dersi kapsamında edebî ürünlerin kullanımının önemli olduğunu ifade etmiştir. Öğretmen adayları; Sosyal Bilgiler dersi içinde şiir, destan, öykü, gezi yazısı, biyografi / otobiyografi, şarkı / türkü, roman, atasözü, anı, makale, mektup, efsane, masal, deneme, tekerleme, mani ve fıkra gibi edebî ürünlerin kullanıldığını, programda edebî ürünlere yer verilme durumunun eksik bırakıldığını, daha fazla yer verilmesi gerektiğini, dersi daha zengin hâle getirmede programın önemli kaynak olduğunu dile getirmiştir.

Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler ve edebî ürün ilişkisine yönelik görüşleriyle ilgili bulgular “Sosyal Bilgilerde edebî ürünlerin yeri” ve “Edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretimine katkısı” olarak temelde iki tema ve bu temalar altında oluşmuş alt temalar etrafında değerlendirilmiştir. Bu temalar ve alt temaları şekil 7’de gösterilmiştir.

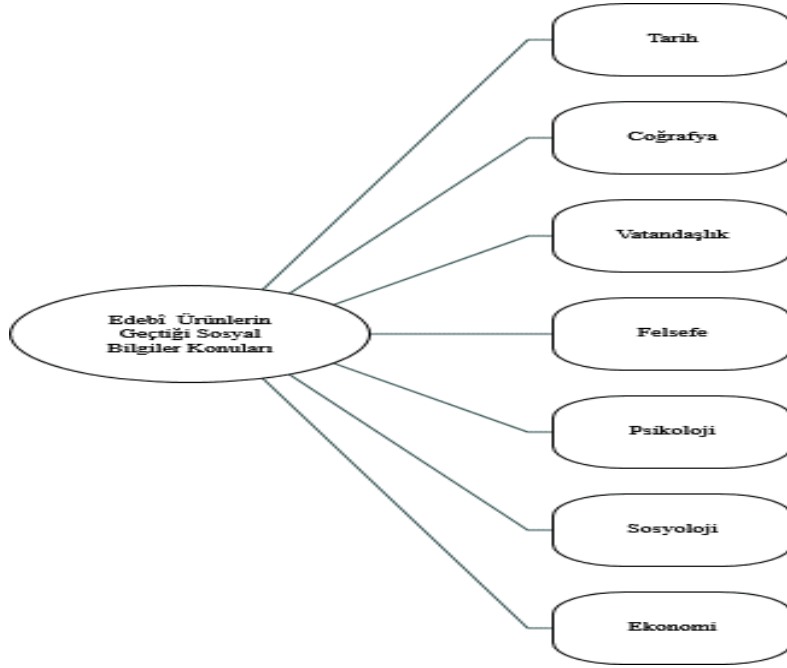
Şekil 7: Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler ve edebî ürün ilişkisine yönelik görüşleri

Şekil 7’de görüldüğü üzere “Sosyal Bilgilerde edebî ürünlerin yeri” teması “Sosyal Bilgiler konularında geçen edebî ürünler”, “Edebî ürünlerin geçtiği Sosyal Bilgiler konuları” ve “Sosyal Bilgiler öğretim programında edebî ürünler” alt temaları üzerine şekillenmiştir.

Şekil 8: Öğretmen adaylarına göre Sosyal Bilgiler konularında geçen edebî ürünler

Şekil 8’de görüldüğü üzere “Sosyal Bilgiler konularında geçen edebî ürünler” alt temasında, öğretmen adayları Sosyal Bilgiler dersinde içinde genellikle şiir, destan, hikâye, gezi yazısı, biyografi/ otobiyografi, şarkı/ türkü, roman, atasözü, anı, makale, mektup, efsane, masal, deneme, tekerleme, mani ve fıkra gibi edebî ürünlerin geçtiğini belirtmişlerdir.

Şekil 9: Öğretmen adaylarına göre edebî ürünlerin geçtiği sosyal bilgiler konuları

Şekil 9’da görüldüğü üzere “Edebî ürünlerde geçen Sosyal Bilgiler konuları” alt temasında, öğretmen adayları; edebî ürünlerin sırasıyla “tarih”, “coğrafya”, “vatandaşlık”, “felsefe”, “psikoloji”, “sosyoloji” ve “ekonomi” gibi Sosyal Bilgiler alanlarında kullanılabileceğini ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarından Cansu “Gezi yazısı ve biyografi, inkılap tarihinde çok rahat kullanılabilecek türler. İnkılap tarihinden Atatürk’ün biyografisini veya İsmet İnönü’nün biyografisini çocuklara anlatabiliriz. Osmanlı şu yılda kuruldu gibi bir de hikâyeyle, biyografiyle, çocukların gözünde canlandırarak belki bunu sanatsal bir şeye de dönüştürebiliriz” diyerek İnkılap tarihi derslerinde “hikâye”, “biyografi” gibi edebî ürünlerin kullanılabileceğini ifade etmiştir.

Başka bir öğretmen adayı Ayşe, “Örneğin savaşları anlatırken, Kurtuluş Savaşı’nı anlatacağım, mesela şiirden yararlanarak. Şiirde insanların hani coşkusu, duygusu ya da o dönemin izlerini taşıyan öğeler vardır” sözleriyle tarihî konularda “şiir” türünün kullanılabileceğini, bu şekilde döneme ait hem “duygu” hem de “döneme ait izlerin” yansıtılabileceğini ifade etmiştir. Başka bir aday olan Evren “Mesela tarihte gezi yazısı. Çünkü sonuçta gidip göremediğimiz yerlerin gezi yazısı ile öğrencilere aktarılması olabilir. Onun dışında mektup olabilir. Mektuplar da sonuçta gerçek yazı olduğu için gerçek hayattan alınma olduğu için tarih için nesnel bir materyaldir bana göre” sözleriyle “tarih” ile ilgili konularda gezi yazısı ve mektubun kullanılabileceğini söylemiştir.

Edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretimine katkısı” teması ise “öğrenciye katkısı”, “öğretmene katkısı” ve “derse katkısı” alt temaları üzerine şekillenmiştir. Edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretimine katkısı temasının alt temalarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Edebî Ürünlerin Sosyal Bilgiler Öğretimine Katkısına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Öğrenciye Katkısı	Öğretmene Katkısı	Derse Katkısı
-Doğru ve somut bilgilere ulaşmayı sağlar.	-Sınıf yönetimini kolaylaştırır.	-Dersi dikkat çekici hâle getirir.
-Bilgilerin kalıcılığını sağlar.	-Kişisel gelişime katkı sağlar.	-Dersler daha eğlenceli olur.
-Bilgi, beceri ve değer kazanımını sağlar.	-Zengin bir öğretim gerçekleştirmeyi sağlar.	-Konuların somutlaşmasını sağlar.
-Duyuşsal ve bilişsel özellikleri geliştirir.		
-Hayal gücünü ve yaratıcılığı geliştirir.		
-Odaklanmayı kolaylaştırır.		
-Farklı bakış açıları kazandırır.		
-Öğrenmeyi ve anlamayı kolaylaştırır.		
-Derse katılımda istekliliği sağlar.		

Tablo 1’de görüldüğü üzere, edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretimine katkısı öğrenciye, öğretmene ve derse katkısı olmak üzere üç alt tema altında değerlendirilmektedir.

Edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretimine katkısı” temasının alt temalarından ilki edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılmasının “öğrenciye katkısıdır”. Öğretmen adaylarına göre edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılmasının; öğrencilerin doğru ve somut bilgiye ulaşmasına, edindikleri bilgilerin kalıcılığına, bilgi, beceri ve değer kazanımına, duyuşsal ve bilişsel özelliklerinin gelişimine, hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirmeye, daha iyi odaklanmaya, farklı bakış açıları kazanmaya, öğrenmeyi ve anlamayı kolaylaştırmaya ve derse katılımda istekli olmalarını sağlamaya önemli katkıları olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarından Ayşe, edebî ürünlerin yaratıcılığa olan katkılarına dikkat çekmiş ve düşüncelerini dile getirmiştir:

“Yani aslında her şey ders değil. Öğrencilerin bu yaratıcılıklarını ön plana çıkarabiliriz. O ürünleri öğrencilerde belki vakti geldiğinde kendileri de bir edebî üründe ortaya koyabilirler diye düşünüyorum ve buna bir adım olarak da Sosyal Bilgilerdir. Çünkü sonuçta biz sadece tarih anlatmıyoruz, o dönemin özelliğini de anlatıyoruz. İnsanlarını anlatıyoruz. Bu şekilde düşünüyorum. Ayrıca çocukların hayal dünyası çok geniş, o kadar sınırsız ki hani ona bir sınır koymak çok kötü olur çocuk için. Edebî ürünler sonuçta kişilerin hayal dünyasını geliştirir. Bunun da, çocuklar üzerinde çok büyük etkisi vardır.”

“Edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretimine katkısı” temasının alt temalarından bir diğeri edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılmasında “öğretmene katkısıdır”. Öğretmen adaylarına göre Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanılması; öğretmenlerin sınıf yönetimine, kişisel gelişimlerine ve zengin bir öğretim gerçekleştirmelerine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarından Evren, edebî ürünlerin öğretmenlere sağladığı kolaylıklara dikkat çekmiştir:

“Öğretmen için son derece faydalı. Konuların öğretimi için de bana göre yardımcı, bana göre baya bir yardımcı, hele ki Sosyal Bilgiler öğretimi için... Düşünsenize, elinizde birçok materyal var, birçok edebî ürün var ve anlatacağınız konunun havada askıda kalması değil, öğrencilere daha rahat bir şekilde anlatmanıza fayda sağlıyor. Sizi daha etkin kılıyor sınıfta, daha rahatlatıyor sizi; ne anlatacağımızın, ne anlatacağımızı bildiğinizin farkına varıyorsunuz. Benim için de önemli olan bu zaten, hani öğretmenin rahat bir şekilde dersini anlatmasıdır sınıfta.”

Evren, sözleriyle edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde öğretmenlere kolaylık sağladığını, sınıf yönetiminde olumlu katkısı olduğunu söylemiştir. Sınıfta etkili bir öğretimi gerçekleştirmek isteyen öğretmenler için edebî ürünlerin çok önemli materyaller olduğunu vurgulamıştır.

“Edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretimine katkısı” temasının alt temalarından bir diğeri de edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılmasında “derse katkısıdır”. Öğretmen adaylarına göre Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanılması; Sosyal Bilgiler dersini daha dikkat çekici kılmaktadır. Ayrıca öğretmen adayları, edebî ürünlerin ders kapsamında kullanılmasının derslerin eğlenceli geçmesine ve anlatılan konuların somutlaştırılmasına katkıda bulunduğunu ifade etmiştir. Öğretmen adaylarından Sedef, “Sosyal Bilgiler öğretimine yani edebî ürünlerde dersi kolaylaştırmamıza çok büyük bir katkısı oluyor, hem derse başlamamızda hem de öğrencilerin dikkatini toplamamızda çok büyük bir yardımı oluyor” diyerek Sosyal Bilgiler dersinde edebî ürünlerin kullanılmasının öğrencilerin derse olan ilgisini arttırdığını söylemiştir.

3. 4. Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin değer aktarımına katkısına ilişkin görüşleri

Bu bölümde öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin değer aktarımına katkısına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda öğretmen adayları değer aktarımının çok önemli olduğunu, Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerle değer aktarımının program boyutunda ihmal edildiğini ifade etmiştir.

Öğretmen adayları, edebî ürünlerden faydalanarak; saygı, vatanseverlik, sevgi, duyarlılık, hoşgörü, yardımseverlik, sorumluluk, dürüstlük, çalışkanlık, barış, bağımsızlık, aile birliğine önem verme ve adil olma gibi değerlerin aktarılabilceğini dile getirmiştir. Edebî ürünlerin değer aktarımına eleştirel düşünme, toplumsal düzeni sağlama, kimlik kazanımı, kültür, gelenek, göreneklere ait öğeleri yansıtmaya, öğrencilere Millî duyguları benimsetme, sevgi, saygı değerlerini öğretme, öğrencilerin edebî ürünlerde geçen olumlu kişi ya da durumları örnek almasını sağlama, empati becerisini geliştirme, çok yönlü bakmayı sağlama ve ahlaki, vicdani yönden gelişimi destekleme gibi katkılar sağladığına dikkat çekmiştir.

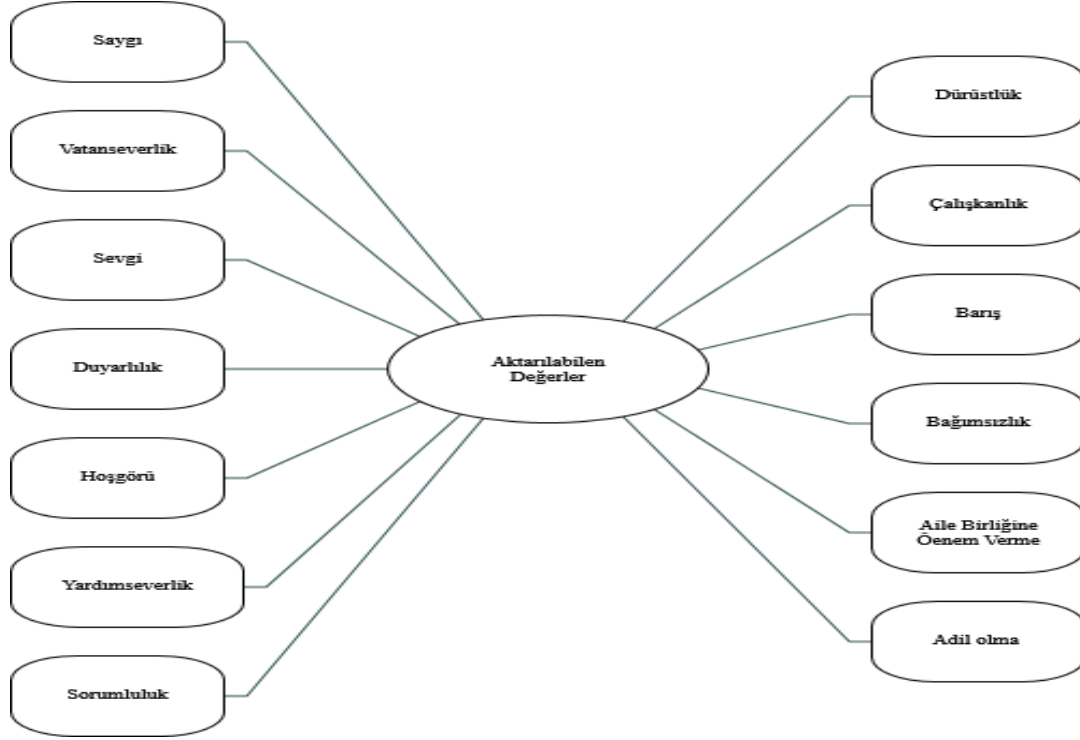
Öğretmen adaylarından Sedef , “Değer aktarımı, derslerimizin zaten önemli bir amacı olmalıdır. Çünkü amaç sadece çocuklara bilgi vermek değil önemli olan o dersin içeriğinde yüklenen değerler, öğrenciye kazandırabileceğimiz şeyler olmalı. Edebî ürünlerin içinde de değerler çok geçiyor ve kullanılabilir” sözleriyle değer öğretimi ve aktarımının Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarından biri olduğunu ve edebî ürünlerde değerlere ilişkin pek çok ögenin bulunduğunu ifade etmiştir.

Cansu, Sosyal Bilgiler öğretiminde değerlerin önemine ve edebî ürünlerle değer aktarımının gerçekleşebileceğine dikkat çekmiştir:

Bence değerler toplumu yansıtan şeylerdir. Değerler çok önemlidir. Ayrıca değerleri edebî ürünlerle verebiliriz. Mesela hikâye, roman, şiir; bunlar çocukların dikkatini çeken şeyler. Örneğin çocuk kendini romandaki karakterin yerine koyuyor. Demek bu böyle yapmış ben de bunun gibi yaparsam iyi sonuçlar elde edebilirim, diyor. Sadece iyi ürünler seçmek lazım. Önümüze gelen her ürünü değil. Öğretmenin iyi araştırması gerek. Çocuk için yararlı olanları seçmek gerek. Değer aktarımının önemli olduğunu, edebî ürünlerin bu anlamda önemli bir araç olduğunu düşünüyorum.

Cansu bu sözleriyle değerlerin olduğunu, edebî ürünlerle değerlerin verilebileceğini ifade etmiştir. Çeşitli edebî ürünleri kullanarak Sosyal Bilgiler öğretiminde değer aktarımının mümkün olacağını ifade etmiştir.

Öğretmen adayları Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerden yararlanarak pek çok değer aktarılabilceğini ifade etmiştir. Öğretmen adaylarına göre edebî ürünlerle aktarılabilen değerler, Şekil 10’da gösterilmiştir.

Şekil 10: Öğretmen adaylarına göre Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerle aktarılabilen değerler

Şekil 10’da görüldüğü üzere öğretmen adayları Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerle en çok saygı, vatanseverlik ve sevgi değerlerinin aktarılabileceğini düşünmektedir. Bunların yanı sıra duyarlılık, hoşgörü, yardımseverlik, sorumluluk, dürüstlük, çalışkanlık, barış, bağımsızlık, aile birliğine önem verme ve adil olmanın edebî ürünler aracılığıyla aktarılabileceğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarından Ayşe ise “Mesela vatan sevgisi konusunda Nazım Hikmet’in “Kurtuluş Savaşı” adlı ürününden yararlanabiliriz. Arif Nihat Asya’nın “Bayrak” adlı şiirinden yararlanarak vatan sevgisi değerini aktarabiliriz” sözleriyle şiirle vatanseverlik değerinin aktarılabileceğini ifade etmiştir. Öğretmen adaylarından Kamil, “Okullarda öğrencilere ilk önce saygılı olmak öğretiliyor. Mesela destanlarla ya da hikâyelerle olabilir. Arkadaşına saygı, topluma saygı, aileye saygı gibi. Öğrenciler bunları örnek alabilir. Saygının önemi bu şekilde aktarılabilir” sözleriyle saygı değerinin öğretiminde destan ya da hikâyelerden yararlanılabileceğini ifade etmiştir.

3. 4. 5. Öğretmen adaylarının hazırladıkları ders planları ve incelenmesi

Öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerin dışında, “Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri” dersi kapsamında öğretmen adayları ders planları hazırlamış, hazırlanan 72 ders planı incelenmiştir. Ders planlarını hazırlama sürecinde öğretmen adayları kendi tercihleri doğrultusunda faydalanmak istedikleri edebî ürünü, sınıf düzeyini ve öğrenme alanını

seçmiştir. Öğretmen adaylarının ders planlarını hazırlarken faydalandıkları edebî ürün, sınıf düzeyi, öğrenme alanı ve değerle ilgili ilişkilendirmeler tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Öğretmen adaylarının ders planlarında ele aldıkları edebî ürünler ve değerler

Sınıf	Öğrenme Alanı	Ünite	Edebî Ürün	Değerler
5.	Birey ve Toplum	Haklarımı Öğreniyorum	Fıkra	Sorumluluk
	Kültür ve Miras	Adım Adım Türkiye	Roman, Gezi Yazısı, Fıkra, Efsane, Anı	Sevgi, Vatansızlık, Kültürel mirasa duyarlılık, Estetik, Saygı, Doğal çevreye duyarlılık, Hoşgörü
	İnsanlar Yerler ve Çevreler	Bölgemizi Tanıyalım	Gezi yazısı, Efsane, Şiir	Doğal çevreye duyarlılık,
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	Öykü, Şiir	Çalışkanlık
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Gerçekleşen Düşler	Öykü	Dürüstlük
	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Toplum İçin Çalışanlar		
	Güç, Yönetim ve Toplum	Bir Ülke, Bir Bayrak	Şiir, Öykü	Adil olma, Bayrağa ve İstiklal marşına saygı
6.	Küresel Bağlantılar	Hepimizin Dünyası	Gezi Yazısı	Tarihsel mirasa duyarlılık
	Birey ve Toplum	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum		
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yeryüzünde Yaşam	Fıkra	Doğal çevreye duyarlılık
	Kültür ve Miras	İpek Yolunda Türkler	Destan, Şiir, Öykü, Efsane, Biyografi, Fıkra	Kültürel mirasa duyarlılık, Vatansızlık
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ülkemizin Kaynakları	Gezi Yazısı, Fıkra	Sorumluluk
	Küresel Bağlantılar	Ülkemiz ve Dünya		
	Güç, Yönetim ve Toplum	Demokrasinin Serüveni	Öykü, Fıkra, Biyografi	Hak ve özgürlüklere saygı,
7.	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Elektronik Yüzyıl		
	Birey ve Toplum	İletişim ve İnsan İlişkileri	Öykü, Atasözü, Şiir	Farklılıklara Saygı
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Ülkemizde Nüfus	Öykü, Destan, Roman, Şiir, Efsane	Vatansızlık
	Kültür ve Miras	Türk Tarihinde Yolculuk	Efsane, Biyografi, Fıkra, Gezi yazısı,	Estetik, Vatansızlık, Hoşgörü, Saygı, Doğal çevreye duyarlılık, Sorumluluk
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	Biyografi, Şiir	Bilimsellik, Nesnellik
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Şiir, Atasözü	Hoşgörü, Dürüstlük, Sorumluluk, Çalışkanlık
	Güç, Yönetim ve Toplum	Yaşayan Demokrasi	Destan, Şiir, Biyografi	Vatansızlık, Adil olma
Küresel Bağlantılar	Ülkeler Arası Köprüler	Öykü	Vatansızlık, Barış	

Tablo 2’de görüldüğü üzere, öğretmen adayları hazırladıkları ders planlarında Sosyal Bilgiler öğretiminde 5, 6 ve 7. sınıf düzeylerinde öğrenme alanı ve üniteler kapsamında, çeşitli edebî ürünleri kullanarak değerlerle ilişkilendirme yoluna gitmiştir.

Öğretmen adayları 5. sınıf düzeyinde hazırladıkları ders planlarında, “Kültür ve Miras” öğrenme alanını konu alan “Adım Adım Türkiye” ünitesinde edebî ürünlerden daha çok faydalanmışlardır. En fazla değer ile ilişkilendirme de yine bu öğrenme alanında gerçekleşmiştir. Bunun yanında “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanında bir edebî ürün ve değer ile ilişkilendirme gerçekleştirilememiştir. Öğretmen adayları ders planlarında fıkra, roman, gezi yazısı, efsane, anı, şiir ve öykü gibi edebî ürünleri kullanmış; sevgi, vatanseverlik, kültürel mirasa duyarlılık, estetik, saygı, doğal çevreye duyarlılık, hoşgörü, çalışkanlık, dürüstlük adil olma, bayrağa ve İstiklal marşına saygı ve tarihsel mirasa duyarlılık değeri ile ilişkilendirmeler gerçekleştirilmiştir.

Öğretmen adayları 6. sınıf düzeyinde hazırladıkları ders planlarında “Kültür ve Miras” öğrenme alanını konu alan “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde edebî ürünlerden daha fazla faydalanmışlar, değer ile en çok ilişkilendirmeler de bu öğrenme alanında gerçekleşmiştir. Öğretmen adayları ders planlarında fıkra, destan, şiir, öykü, efsane, biyografi ve gezi yazısı gibi edebî ürünleri kullanırken; doğal çevreye duyarlılık, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik, sorumluluk değeri ve hak ve özgürlüklere saygı değeri ile ilişkilendirmelerde bulunmuşlardır.

Adayların 7. sınıf düzeyinde hazırladıkları ders planlarında “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanını konu alan “Ülkemizde Nüfus” ünitesinde edebî türlerden daha fazla faydalanmışlardır. Diğer taraftan en fazla, “Kültür ve Miras” öğrenme alanını konu alan “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde değerlerle ilişkilendirmelerde bulunmuşlardır. Öğretmen adayları ders planlarında öykü, atasözü, şiir, destan, roman, efsane, biyografi, fıkra ve gezi yazısı gibi edebî ürünleri kullanırken; farklılıklara saygı, estetik, vatanseverlik, hoşgörü, doğal çevreye duyarlılık, sorumluluk, bilimsellik, nesnellik, dürüstlük, çalışkanlık değerleri, adil olma ve barış değerleri ile ilişkilendirmelerde bulunmuşlardır.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulguların ışığında ulaşılan sonuçlar şu şekilde ifade edilebilir:

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda öğretmen adaylarının genel olarak çeşitli edebî ürünleri okumayı sevdikleri ve okumaya zaman ayırdıkları görülmektedir. Ancak sosyal medya araçlarına fazla zaman ayırmaları ve okuldaki derslerin yoğunluğu, okumaya ayırdıkları zamanı olumsuz yönde etkilemektedir.

Öğretmen adayları edebî ürünler arasında en çok roman, şiir, öykü, makale, anı ve tiyatro gibi edebî ürünleri okuduklarını ifade etmiştir. Kuş ve Türkyılmaz (2010) yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının en çok roman türüne yöneldikleri, roman okudukları, bunu eğlenmek, hoşça zaman geçirmek amacıyla yaptıkları, kitle iletişim araçlarına ayrılan sürenin okumaya ayrılan süreyi olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır Benzer şekilde çalışmanın sonucunu destekleyen Ayyıldız, Bozkurt ve Canlı (2006), okuma kültürü üzerine yaptıkları araştırmada öğrencilerin edebî tür olarak genellikle roman ve öykü okumayı tercih ettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmen adayları edebî ürünlerle lisede edebiyat dersinde, lisans eğitiminde de Sosyal Bilgilerde Yazılı ve Sözlü Edebiyat İncelemeleri ve Coğrafya derslerinde karşılaştıklarını; bu ürünleri kullanma yeterliliği ve bilincine Sosyal Bilgilerde Yazılı ve Sözlü Edebiyat İncelemeleri dersi aracılığıyla ulaştıklarını dile getirmişlerdir. Yeşilbursa ve Sabancı (2015) yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının lisans eğitiminde edebî ürünlere ve edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanımına yönelik olarak ders aldıklarını belirtirken alınan eğitimin yeterli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmen adaylarının edebî ürünlere ilişkin tam bir tanım yapamadıkları, edebî ürünlerin tanımını yaparken çeşitli edebî türlere örnekler vererek tanım oluşturmaya çalıştıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının yazılı ve sözlü edebî ürünleri tanıma ve tanımlama konusundaki yetersizlikleri bir başka çalışmanın araştırma sonuçları arasında da yer almaktadır. Yeşilbursa ve Sabancı (2015) yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının edebî ürünleri sadece yazılı ürünler olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda iki araştırmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adayları edebî ürünlerin özelliklerini ifade ederken farklı yollar izlemektedir. Bir kısmının edebî ürünlerin özelliklerini yapı (Dil ve üslup) bakımından açıkladıkları, bir kısmının da işlevi açısından ifade ettikleri görülmektedir.

Öğretmen adaylarının genel olarak Sosyal Bilgiler dersi kapsamında edebî ürünlerin kullanımına önem verdikleri; ders kapsamında şiir, destan, öykü, gezi yazısı, biyografi / otobiyografi, şarkı / türkü, roman, atasözü, anı, makale, mektup, efsane, masal, deneme, tekerleme, mani ve fıkra gibi edebî ürünlerden yararlanmanın önemini kavradıkları görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde sözlü ve yazılı edebî ürünlerini kullanmanın önemine yönelik benzer vurgu Ünlü (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da yer almaktadır.

Öğretmen adayları, Sosyal Bilgiler öğretim programında edebî ürünlere çok az yer verildiği, daha fazla yer verilmesi gerektiği, dersi zenginleştirmede, duyuşsal ve bilişsel

anlamda kazanımlar oluşturmada edebî ürünlerin önemli birer kaynak olduğunu düşünmektedir. Bu sonuçları diğer araştırma sonuçlarının da desteklediği görülmektedir. Dönmez, Yazıcı ve Uslu (2015) çalışmalarında, anıların içerdikleri konular itibariyle kullanılabilceği sonucuna ulaşmıştır. Öztürk ve Otluoğlu (2002) yaptıkları çalışmada, yazılı edebiyat ürünlerinin kullanılmasının duyuşsal davranış gelişimine olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adayları; Sosyal Bilgiler öğretim programında edebî ürünlerle olan ilişkilendirmelerin yetersiz olduğunu, öğretmeni yönlendirici öğelerin eksik kaldığını ve daha fazla konunun edebî ürünlerle ilişkilendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Edebî ürünlerin Sosyal Bilgiler programlarında eksik bırakıldığı, yer verilen edebî ürünlerin de eşit bir dağılım göstermediği; anı, biyografi, fıkra ve türkü gibi edebî türlerin programda eksik bırakıldığı; roman, destan, şiir ve öykünün programda daha fazla yer aldığı, edebî ürünlerle ilişkilendirmelerde kalıplaşmış şeylerin olduğu, diğer ürünlerin göz ardı edildiği, tarih ve coğrafya konularında gezi yazılarından faydalanılabileceği, edebî ürünlerin kullanımı konusunda öğretmene yönelik yönlendirmelerin eksik olduğu, kullanılacak edebî ürünlerin seçiminde değer ve beceri boyutunun doğru bir şekilde irdelenmediği ve ilişkilendirilmediği öğretmen adayları tarafından ifade edilmiştir.

Öğretmen adayları, derslerin gerçek hayatla ilişkili ve eğlenceli bir şekilde anlatılmasının edebî ürünlerle mümkün olduğunu ancak programlarda edebî ürünlerin sadece isim olarak geçtiğini, bu durumun edebî ürünlerin ayrıntılarına inilmeden anlatılıp geçilmesine neden olduğunu ve öğretmenlerin programlardaki eksikliklerden dolayı yeterince yönlendirilmediğini ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünler aracılığıyla değer aktarımının önemli olduğunu vurgulayan öğretmen adayları, Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerden faydalanarak en çok saygı, vatanseverlik ve sevgi değerlerinin aktarılabileceği, bunların yanı sıra; duyarlılık, hoşgörü, yardımseverlik, sorumluluk, dürüstlük, çalışkanlık, barış, bağımsızlık, aile birliğine önem verme ve adil olmanın edebî ürünler aracılığıyla aktarılabileceğini dile getirmişlerdir.

Edebî ürünlerden şiirin değer aktarımındaki önemi Tökel (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarında dile getirilmektedir. Tökel (2008) çalışmasında, şiirlerin değer aktarımında önemli etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır. Özellikle doğal hayat ve çevre, aile hayatı, barış ve evrensellik, duyarlılık gibi değerlerin aktarılmasında şiirlerin başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. Estetik, millî birlik ve vatan sevgisi, dini değerler, eğitim değerleri ile ilgili değerlerin aktarımında göreceli bir başarı sağlandığı görülmüştür. Ayrıca çocuğa okunan şiirin başlı başına estetik değerleri aktardığı da dile getirmişlerdir. Öğretmen adayları; arkadaş, aile ve

topluma karşı saygı değerlerinin, empati becerisinin edebî ürünler aracılığıyla aktarılabileceğini dile getirmiştir. Sönmez (2014), çalışmasında Sosyal Bilgiler öğretiminde yer alan benzer değerlerin aktarılmasında atasözlerinin kullanılabileceğini vurgulamıştır. Mindivanlı, Küçük ve Aktaş (2012) yaptıkları araştırmada, Sosyal Bilgiler dersinde değerlerinin aktarımında etkin ve kalıcı bir öğrenmenin sağlanması için birçok atasözü ve deyim kullanılabileceği sonucuna varmışlardır.

Öğretmen adayları, Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin; eleştirel düşünme, toplumsal düzeni sağlama, kimlik kazanımı, kültür, gelenek, göreneklere ait öğeleri yansıtmaya, öğrencilere Millî duyguları benimsetme, sevgi, saygı değerlerini öğretme, model alma, empati becerisini geliştirme, olaylara ve durumlara çok yönlü bakma becerisini geliştirme, bireylerin ahlaki ve vicdani yönden gelişmelerini sağlama gibi katkılar sağladığını ifade etmiştir.

Öğretmen adayları, Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürün kullanımının öğretmen, öğrenci ve ders süreci açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin doğru ve somut bilgiye ulaşmasına, edindikleri bilgilerin kalıcılığına, bilgi, beceri ve değer kazanımına, duyuşsal ve bilişsel özelliklerinin gelişimine, hayal gücünü ve yaratıcılığı geliştirmeye, daha iyi odaklanmaya, farklı bakış açıları kazanmaya, öğrenmeyi ve anlamayı kolaylaştırmaya, derse katılımında istekliliği sağlamaya önemli katkıları olduğunu dile getirmişlerdir.

Şimşek (2001), tarih öğretiminde efsane ve destan kullanımının dikkati, ilgiyi, zihinsel süreci canlı tutmada; Sidekli, Tangülü ve Yangın (2013), hikâye destekli öğretimin öğrencilerin akademik başarısında; Combs ve Beach (1994), hikâyelerle desteklenen Sosyal Bilgiler dersinin bilgilerin kalıcılığını arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adayları, Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanılmasının; öğretmenlerin sınıf yönetimine, kişisel gelişimlerine ve zengin bir öğretim gerçekleştirmelerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Ünlü (2016) çalışmasında, tarih konularının öğretiminde sözlü ve yazılı edebî ürünlerden yararlanmanın motivasyon ve dikkat sürelerini arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adayları hazırladıkları ders planlarında Sosyal Bilgiler öğretiminde 5, 6 ve 7. sınıf düzeylerinde öğrenme alanı ve üniteler kapsamında, çeşitli edebî ürünleri kullanarak değerlerle ilişkilendirmiş; genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmen adayları en çok 7. sınıf düzeyinde ve “Kültür ve Miras” öğrenme alanında ders planları hazırlamış ve en çok tarih konularının ağırlıklı olduğu “Kültür ve Miras” öğrenme alanında değerler ile ilişkilendirmelerde bulunmuştur. Hazırlanan ders planlarında en çok şiir, öykü ve fıkra türlerinden faydalanmış, daha çok duyarlılık, vatanseverlik ve saygı gibi değerler ile ilişkilendirmelerde bulunmuştur.

Araştırmada sürecinde elde edilen sonuçlardan hareketle şu öneriler getirilmiştir:

- Sosyal Bilgiler öğretim programında bütün edebî ürünlere eşit şekilde ağırlık verilmelidir.
- Programda edebi ürünler, tüm öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmeli, edebî ürün- değer ilişkisine daha fazla yer verilmelidir.
- Programda edebî ürünlerle ilişkili etkinlik örneklerine daha fazla yer verilmelidir.

Ayrıca; Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı'nda, Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri dersi iki döneme yayılmalı, ilk dönemdeki derste edebî ürünlerin tanıtımı ve Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanımının önemine yer verilmeli, ikinci dönemde ise; edebî ürünlerin programda nasıl kullanılacağı konusu ayrıntılı olarak işlenmelidir

Kaynaklar

- Akkuş, Z. (2007). *Tarih öğretiminde edebî ürünlerin öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Arslan, E. (2014). *Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan hikâye anlatım yönteminin akademik başarıya etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
- Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü ve Canlı, S. (2006). Okuma kültürü üzerine bir araştırma. *Millî Eğitim Dergisi*, 169, 1-21.
- Bacak, S. (2008). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Boyar Üniversitesi.
- Bircan, T. Ş. ve Ardil, Ş. (2010). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde bir edebi ürün olarak “şiir” kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *I. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu*'nda sunulan bildiri, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Bölücek, B. (2008). *Sosyal bilgiler öğretiminde türkülerden yararlanmanın öğrencilerin akademik başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Combs, M. ve Beach, J. D. (1994). Stories and storytelling: Personalizing the social studies. *The Reading Teacher*, 47(6), 464-471.
- Çencen, N. (2010). *11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarih öğretmenlerinin “edebi ürün kullanımına ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Davis III, J. C. ve Palmer, J. (1992). A strategy for using children's literature to extend the social studies curriculum. *Social Studies*, 83(3), 125-128.
- Demir, S. B. (2011). *Sosyal bilgiler öğretim programına göre tasarlanmış hikâyelerin etkililiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Dönmez, C., Yazıcı, K. ve Uslu, S. (2015). Tarih öğretmenlerine göre hatıratların eğitim-öğretim sürecinde kullanılabilirlik durumları. *Trakya University Journal Of Social Science*, 17(1), 1-12.

- Erden, M. ve Akman, Y. (2012). *Gelişim ve öğrenme*. (3. baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Farris, P. A. (2004). *Elementary and middle school social studies. An interdisciplinary, multicultural approach*. (4. baskı). New York: Mc Graw Hill.
- Friend, A. C. (1995). The effect of a literature-based approach on the reading attitudes of male students in the third and fifth grades. *Kansas: Mid-Western Educational Research Association Publication, (ERIC Document Reproduction Service No. ED 388 946)*.
- Gevenç, S. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde fıkraların kullanımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi.
- Gülüm, K. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (Örnek bir çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 112-127.
- Johannessen, L. R. (2003). Making history come alive with the nonfiction literature of the Vietnam war. *Social Studies*. 94(4), 171-179.
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi*, 20, 230-255.
- Kolaç, E. (2010). Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus felsefesiyle Türkçe derslerinde değerler ve hoşgörü eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55, 193-208.
- Kuş, Z. ve Türkyılmaz, M. (2010). Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretmeni adaylarının okuma durumları: (ilgi, alışkanlık ve okuma stratejilerini kullanım düzeyleri). *Türk Kütüphaneciliği*, 24(1), 11-32.
- MEB. (2005a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2005b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mindivanlı, E., Küçük, B. ve Aktaş, E. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerlerin aktarımında atasözleri ve deyimlerin kullanımı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 93-101.
- Oruç, Ş. ve Erdem, R. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 215-229.
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2011). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C. Öztürk (Ed.), *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları içinde* (s. 1-41). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öztürk, C., Keskin, S. C. ve Otluoğlu, R. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 173-182.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sidekli, S., Tangülü, Z., ve Yangın, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretimi: öğretmenim bana hikâye anlatır mısın? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 311-323.

- Sönmez, Ö. F. (2014). Atasözlerinin sosyal bilgiler programındaki değerler açısından incelenmesi. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken/Journal of World of Turks*, 6(2),101-115.
- Şimşek, A. (2001). Tarih eğitiminde efsane ve destanların rolü. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(3), 11-21.
- Tekgöz, M. (2005). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Tindall, L. C. (1996). A comparison of teaching social studies using a traditional textbook approach versus using a literature based approach (*ERIC Document Reproduction Service No. ED 401 198*).
- Top, M. (2009). *İlköğretim 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde edebî ürünlerin kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Tökel, İ. (2008). *Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinin değer aktarımı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Ünlü, İ. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders materyali olarak edebî ürün kullanımına yönelik görüşleri. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 120-136.
- Yaşar, Ş. ve Çengelci, T. (2012), Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9), 1-23.
- Yeşilbursa, C. C. ve Sabancı, O. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımına ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 19-33.

Extended Abstract

Social Studies is a field of study which aims to educate individuals who are sensitive to social events, dependent on human rights, think critically, produce solutions to the problems they face, reflect national contemporary values, adapt to social environment and have sufficient knowledge, skills and values in society. There is a need for a cognitive and emotional qualification in the training of the individuals who can adapt to the conditions of the ever-changing age. In order to adapt to the social environment of the individual, it is necessary an education and training process that supports the development of emotional skills rather than memorizing information. Therefore, literary works are the most important sources for the learning process, which can be carried out in the classroom environment and gain emotional skills to individuals. The texts that enable the adoption of human-specific qualities and values, which are kind of a bridge for the events of society and for bringing cultural values of societies to future generations, are literary works. Literary works that play an important role in the transfer of culture and values can be used in many courses. One of them is Social Studies. The use of literary works in Social Studies class is based on the use as a material in the interdisciplinary structure. The greatest task in this process belongs to the teachers. The use of literary works effectively and functional is possible with well-trained teachers who know the importance of literary works, and who have enough knowledge and accumulation of how to use them functionally. Therefore, pre-service teachers need to be trained to acquire the necessary skills and values before starting their career. In this context, the aim of this research is to determine the views of the pre-service teachers regarding the use of literary works in the teaching of Social Studies and the contributions of these works to the transfer of value. In this research in which qualitative research method was used, semi-structured interviews were conducted with 21 pre-service teachers who took the course “Reviews Oral and Written Literature in Social Studies” during the 2015-2016 academic year spring semester, and 72 lesson plans in the course were analyzed with the document analyze method. In the analysis of the data, NVivo11 package program was used. Qualitative Research is primarily exploratory research. It is used to gain an understanding of underlying reasons, opinions, and motivations. It provides insights into the problem or helps to develop ideas or hypotheses for potential quantitative research. Qualitative Research is also used to uncover trends

in thought and opinions, and dive deeper into the problem. Qualitative data collection methods vary using unstructured or semi-structured techniques. Some common methods include focus groups (group discussions), individual interviews, and participation / observations. The sample size is typically small, and respondents are selected to fulfil a given quota.

For the credibility of the research, 20% of the data were coded by another investigator, and then the codes of the two investigators were compared and agreed upon. As a result of the research, it was found that the pre-service teachers like and spend time for reading various literary works in general; however, some of them seem to have neglected to read because they spend too much time on the social media. It is also the result of this research that pre-service teachers are unable to make a complete definition of literary works and often try to form definitions by giving examples of various literary genres or referring to the characteristics of literary works when describing them. It is the result of the research that the pre-service teachers stated that literary works can be used in many subjects such as history, geography, citizenship, economics included in the Social Studies course, and that most of the pre-service teachers expressed that the associations with literary works in the Social Studies curriculum were inadequate. It has been determined that pre-service teachers are most likely to use poems, stories and jokes in level of 7th grade to prepare lesson plans and relate them to values such as sensitivity, patriotism and respect. Based on the results obtained in the research, it has been suggested that the Social Studies curriculum should give more place to oral and written literary works and value relation, and that literary works should be related to all learning areas in the program.